

N:o 25.

Ank. till Riksd. kansli den 10 mars 1902, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till
Kongl. Maj:t angående upphäfvande af pastors sjelf-
skrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman och skolråd.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 88, har herr *P. Olsson* i Fläsbro föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af kongl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, att den deri stadgade sjelfskrifvenheten för kyrkoherden eller den hans embete förvaltar att i kyrkostämman och skolrådet föra ordet må upphävas; dock med rätt för kyrkoherden ej mindre att kunna väljas till ordförande i kyrkostämman och skolrådet på sätt, som för öfriga församlingsmedlemmar kan varda stadgadt, än äfven att vara sjelfskrifven ledamot af skolrådet.

Uti motionen hafva sex Andra Kammarens ledamöter instämt.

Till stöd för sin framställning har motionären åberopat de skäl för en lagändring af samma innebörd, som angåfvos uti en vid 1899 års riksdag af herr *J. Ericsson* i Vallsta inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 110. Uti nämnda motion anfördes följande:

»Vid flera föregående riksdagar har till behandling förelegat förslag om ändring uti nu gällande kommunallagar rörande bestämmelsen, att kyrkoherden eller den hans tjenst uppehåller skall vara ordförande uti kyrkostämman och skolrådet, utan att dessa förslag dock föranledt till någon ändring uti omnämnda bestämmelse.

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 7 Saml. 20 Häft. (N:o 25).

Uti lagutskottets utlåtanden vid föregående behandling af denna fråga har medgifvits, att fall kunna förekomma, der den sjelfskrifne ordföranden uti kyrkostämman och skolrådet är olämplig för befattningarne, men utskottet hade ansett, att några vidare olägenheter deraf icke försports och att man därför borde vidblifva det bestående.

Redan det faktum, att det från många olika håll medgifves, icke allenast att det kan förekomma, utan äfven att det verkligen förekommer fall, der den sjelfskrifne ordföranden uti omförmälda korporationer är olämplig för ordförandeskapet, berättigar, enligt mitt förmenande, att åter föra fram frågan. Då man derjemte vet, att dessa fall, der ordföranden är olämplig, icke äro få och enstaka, utan tvärtom förekomma ganska ofta, och då man tillika vet, att ordförandens sätt att handhafva dessa sina befattningar kan leda till svåra slitningar och stridigheter inom församlingen och förhållandet mellan pastor och församlingen derigenom kan blifva det mest spända, till föga fromma för kyrkan och skolan, så har man, så vidt jag kan förstå, stora skäl för yrkandet om ändring härutinnan.

Då frågan förut varit före i Riksdagen, ha betänkligheter uttalats mot att fatta ett beslut, hvarigenom skolrådet skulle kunna beröfvas den duglighet, insigt och nit för skolrådets arbeten, som presterskapet till följd af sin bildning och ställning borde besitta.

På det att dessa betänkligheter icke nu skola behöfva göra sig i någon högre grad gällande, så torde vara lämpligt, att i de möjligen blifvande nya bestämmelserna uttryckes, att kyrkoherden eller den hans befattning uppehåller skall vara sjelfskrifven ledamot af skolrådet.

Att kyrkostämman, i likhet med kommunalstämman, sjelf väljer sin ordförande äfvensom en vice ordförande anser jag vara rätt och konsekvent, likasom också att kyrkostämman väljer ordförande och vice ordförande i skolrådet.»

Motionärens förslag afser tvenne särskilda lagändringar, hvilka ej till hvarandra stå i nödvändigt samband.

Den ena ändringen berör närmast kyrkostämmoförordningens 8 § och består deruti, att kyrkoherdens eller annan i paragrafen angifven prests sjelfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämma skulle upphöra.

Den andra förändringen hänför sig till 23 § i samma förordning och äsyftar upphäfvande af bestämmelsen om, att kyrkoherden eller annan i paragrafen omförmäld prestman är sjelfskrifven ordförande i skolrådet.

Hvad först angår den ifrågasatta ändringen af gällande bestämmelser angående ordförande i kyrkostämman, vill utskottet erinra derom, att förslag af liknande innebörd förelåg till behandling utom, såsom ofvan nämnts, år 1899 jemväl vid 1870 års riksdag utan att emellertid vinna Riksdagens bifall. Lagutskottet, hvars utlåtande båda gångerna godkändes af kamrarne, afstyrkte bifall till förslaget under påpekande deraf, dels att kyrkoherden i anseende till beskaffenheten af de ärenden, som tillhörde kyrkostämman, onekligen vore den, hvilken det företrädesvis borde tillkomma att såsom ordförande i stämman leda förhandlingarne, dels att någon olägenhet af den i gällande lag stadgade själfskrifvenheten ej försports. Enligt utskottets förmenande vore det sällan att befara, att den, som fått pastoralvården sig anförtrodd, i de flesta fall på grund af församlingens eget val, skulle visa sig olämplig för ifrågavarande bestyr, då han samtidigt kan betros att fullgöra öfriga embetsåligganden.

Hvad af lagutskottet sålunda anfördes, eger enligt utskottets mening fortfarande giltighet. En annan omständighet, som vid bedömandet af förevarande fråga jemväl bör beaktas, är svårigheten att, för den händelse pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman skulle upphöra, inom smärre annex- eller kapellförsamlingar, der någon prest icke är bosatt och alltså icke skulle vara till uppdraget valbar, finna personer lämpliga att utöfva ifrågavarande befattning. Utskottet anser sålunda motionärens förslag, i hvad det afser ändring af kyrkostämmoförordningens 8 §, icke böra af Riksdagen bifallas.

Hvad sedermera vidkommer frågan om upphörande af prests själfskrifvenhet såsom ordförande i skolrådet, har densamma gång efter annan varit föremål för behandling inom representationen, utan att dock de i sådant afseende gjorda framställningarne kunnat af lagutskottet förordas eller föranledt någon Riksdagens åtgärd. Ej heller nu anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till det af motionären i ämnet framställda förslag och åberopar till stöd härför i hufvudsak samma grunder, som förut blifvit af utskottet i sådant hänseende anförda.

Att en dylik förändring skulle vara behöflig eller lämplig, synes utskottet icke vara genom hittills vunnen erfarenhet ådagalagdt. Om det ock någon gång skulle kunna inträffa, att pastor till följd af ålderdom, sjuklighet, bristande nit eller annan orsak icke vore lämplig till ordförande i skolrådet, så hafva dock, på sätt folkskoleinspektörernas embetsberättelser gifva vid handen, folkskolans angelägenheter i allmänhet

af presterskapet omfattats med varmt intresse och blifvit med mycken omsorg vårdade. Många församlingar torde ock bland sina medlemmar sakna andra personer än presten, lämpliga att utöfva ifrågavarande mödosamma och ansvarsfulla befattning eller villiga att utan särskild ersättning åtaga sig densamma. I fall befattningen gjordes till blott ett kommunalt uppdrag, kunde ej heller pastor gerna tillförbindas vidsträcktare skyldighet att efter val emottaga och innehafva detta uppdrag, än som ålåg en hvar af församlingens öfriga medlemmar. För folkskolan torde det vara af ganska stor vikt, att i hvarje församling i spetsen för densamma står någon, som har befordrandet af dess väl till sitt embetes pligt, och staten, som i sin icke obetydliga mån bidrager till skolans underhåll, har häruti en viss garanti för bidragets rigtiga och ändamålsenliga användande, en garanti, som icke göres öfverflödig af den å statens vägnar anordnade folkskoleinspektionen. Och äfven ur denna inspektions eller ur rent administrativ synpunkt torde pastors sjelfskrifvenhet såsom ordförande i skolrådet vara förtjent af att bibehållas. För de redogörelser och de statistiska uppgifter, som skola från skolrådet ingå, torde i regel ingen vara lämpligare att bära närmaste ansvaret än församlingens pastor, hvilken ock oftast torde vara bäst skickad att i öfrigt lemna de särskilda upplysningar, som i förekommande folkskoleärenden kunna från skolrådet begäras. Det torde ej heller vara utan betydelse, att vederbörande folkskoleinspektör inom hvarje församling har någon person med tjenstemannaansvar att i förekommande fall hålla sig till. Att, såsom motionären föreslagit, låta pastor i stället för ordförande vara sjelfskrifven ledamot af skolrådet synes utskottet näppeligen på allvar kunna ifrågasättas och skulle i allt fall för skolan och dess angelägenheter icke hafva den betydelse, som pastors nuvarande ställning innebär.

Slutligen vill utskottet erinra derom, att ifrågavarande sjelfskrifvenhet förefinnes i Norge och Danmark (å landet), hvarjemte äfven i det protestantiska Tyskland och Skottland presten i kraft af sitt embete innehar en likartad ställning.

Med anledning af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet:

1:o) att motionärens framställning, i hvad densamma afser ändring i 8 § af förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, icke må af Riksdagen bifallas; samt

2:o) att det i förevarande motion framställda förslag om ändring af 23 § i samma förordning ej heller må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 mars 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation.

Vid 2:o) af herrar *Zetterstrand* och *Lindhagen*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen i denna del.

Herr *Leman* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
